Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp─ HE 175/2026 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027 (HE 175/2026 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 26.10.2026.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- budjettineuvos Johanna von Knorring-Rosenlew, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- budjettineuvos Niina Puolusmäki, oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Aleksi Karvonen, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Ville Hänninen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Severi Saarela, sosiaali- ja terveysministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Mia Spolander, tasa-arvovaltuutetun toimisto
- johtava erityisasiantuntija Robin Harms, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- osastopäällikkö Markku Rautio, Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto
- työllisyyspäällikkö Pekka Patama, Mikkelin seudun työllisyysalue
- työllisyysaluepäällikkö Stefan Fri, Raaseporin työllisyysalue
- kehittämispäällikkö Mikko Mehtonen, Suomen Kuntaliitto
- työllisyysasiantuntija Lassi Puonti, Suomen Kuntaliitto
- koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö Mikko Heinikoski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Tom-Henrik Sirviö, STTK ry
- pääekonomisti Pasi Sorjonen, Akava ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtaja Atte Rytkönen-Sandberg, Suomen Yrittäjät ry
- pääekonomisti Juho Ruskoaho, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- tutkimusohjaaja Ilkka Kiema, Työn ja talouden tutkimus LABORE

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- KEHA-keskus

Hyväksytty
3.1

- Työterveyslaitos
- Vantaan työllisyysalue

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtion vuoden 2027 talousarvion (HE 175/2026 vp) yleisperustelujen mukaan Suomen talouden kasvu on ollut alkuvuonna 2026 selvästi odotettua nopeampaa. Viennin kasvu on jatkunut ja yksityinen kulutus näyttää myös kääntyneen kasvuun. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,6 prosenttia vuonna 2026 ja 1,8 prosenttia vuonna 2027. Tuotannon kasvun nopeutumisen odotetaan kääntävän työllisyyden kasvuun loppuvuoden 2026 aikana ja työllisten määrän ennustetaan kasvavan noin prosentin vuonna 2027. Työttömyysaste laskee kuitenkin hitaasti pitkäaikaistyöttömien suuren määrän takia.

Yleisperustelujen mukaan hallitus on hallituskauden aikana päättänyt useista julkisen talouden sopeutuskokonaisuuksista velkaantumiskehityksen taittamiseksi sekä työllisyys- ja kasvutoimista talouskasvun edellytysten parantamiseksi. Toimien toimeenpanoa jatketaan vuonna 2027.

Vuoden 2027 talousarvioesitys on 12,3 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Yleisperusteluissa tuodaan esiin valtiovarainministeriön arvio, jonka mukaan vuoden 2027 osalta on riski, että nettomenot kasvavat nopeammin kuin EU:n liiallisen alijäämän menettelyssä edellytetään.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta käsittelee vuoden 2027 talousarvioesitystä oman toimialansa osalta jäljempänä esitettävin huomioin.

Työllisyys

Talousarvioesityksen yleisperusteluissa tuodaan esiin, että hallituksen tärkein talouspoliittinen tavoite on saada aikaan kestävää kasvua. Kasvun tukemiseksi hallitus on päättänyt sekä hallitusohjelmassa että hallituskauden aikana useista kasvutoimien kokonaisuuksista. Hallitus on toteuttanut muun muassa merkittäviä rakenteellisia työllisyystoimia. Näillä toimilla hallitusohjelmassa tavoiteltiin julkisen talouden vahvistumista noin kahdella miljardilla eurolla. Talousarvion mukaan tähän mennessä toteutettujen työllisyystoimien arvioitu pitkän aikavälin rakenteellinen vaikutus ylittää tavoitellun tason, mutta heikko suhdannetilanne viivästyttää työllisyystoimien julkista taloutta vahvistavan merkittävän vaikutuksen hallituskauden jälkeiseen aikaan.

Talousarvioesityksessä kuvataan Suomen työllisyysasteen ja työttömyysasteen kehitystä vuosina 2024—2025 ja esitetään vuosia 2026—2027 koskevat ennusteet. Tänä vuonna työllisyysaste on matalampi (71,0 % vrt. 72,1 %) ja työttömyysaste korkeampi (10,3 % vrt. 8,4 %) kuin vuonna 2024. Elokuussa 2026 Tilastokeskuksen luvuissa on kuitenkin tapahtunut käänne. Vuonna 2027 työllisyysasteen ennustetaan nousevan ja työttömyysasteen laskevan ensimmäistä kertaa

tarkastelujakson aikana. Merkillepantavaa on, että työllisyyden ennustetaan nousevan enemmän kuin työttömien määrän ennustetaan vähenevän. Pitkäaikaistyöttömien määrä on ennusteen mukaan noussut yli 140 000 henkilöön vuonna 2026 eikä määrän ennusteta laskevan vuonna 2027.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että osa työttömyysasteen kasvusta selittyy hallituskauden aikana tehdyillä muutoksilla. Esimerkiksi aiemmin työvoiman ulkopuolella olleiden henkilöiden on pitänyt ilmoittautua työnhakijoiksi, jotta heidät on työvoimapalveluissa voitu ohjata hakemaan heille sopivinta etuutta. Myös nykyinen työvoimapalvelumalli, jossa edellytetään työn hakemista työttömyysetuuden saamiseksi, lisää niiden henkilöiden osuutta, jotka Tilastokeskuksen tutkimuksessa ilmoittavat hakevansa työtä. Lisäksi aktivointiaste, eli tietyissä työvoimapalveluissa olevien osuus työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olevien yhteismäärästä, on laskenut työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirryttyä kuntiin vuoden 2025 alussa ja työssäoloehdon kertymiseen tehtyjen muutosten vuoksi. Nämä muutokset lisäävät niiden henkilöiden määrää, jotka tilastoituvat työttömiksi, vaikka heidän työmarkkinatilanteessaan ei ole tapahtunut muutosta. Työllisyysasteen nousu puolestaan kertoo pidempään jatkuneesta talouden kasvusta ja yritysten lisääntyneestä luottamuksesta, jonka ansiosta ne ovat valmiita palkkaamaan uutta omaa työvoimaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa koulutuksen ja osaamisen kehittämisen tärkeyttä. Se näkyy myös työllisyysasteiden eroissa eri koulutusasteilla. Akateemisesti koulutettujen työllisyysaste on pysynyt vakaana, ja se on selvästi korkeampi (88,5 %) kuin keskiasteen (74,8 %) tai alemman asteen (48,2 %) tutkinnon suorittaneilla. Pitkäaikaistyöttömien määrä on korkea, mitä valiokunta pitää isona haasteena myös tulevaisuuden kannalta.

Työvoimapalvelut

Vuoden 2026 talousarviossa on myönnetty valtionavustuksiin työvoimaviranomaisille ja kunnille yhteensä 49,7 miljoonaa euroa työttömien nuorten työllistämiseen, 19,7 miljoonaa euroa pitkäaikaistyöttömien osaamissetelistä aiheutuviin kustannuksiin, noin 14,8 miljoonaa euroa nuorisotyöttömyyden ehkäisemisen pilotteihin ja 2 miljoonaa euroa työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa. Näiden toimeenpano jatkuu vuonna 2027 vuodelta 2026 siirtyvällä määrärahalla. Vuoden 2027 talousarvioesitykseen ei sisälly uusia ehdotuksia työvoimaviranomaisille myönnettävistä valtionavustuksista.

Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp) liittyen ehdotetaan lisättäväksi kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin 7,3 miljoonaa euroa kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen. Eduskunnan käsiteltävänä on myös hallituksen esitys (HE 179/2026 vp), jonka tavoitteena on yksinkertaistaa sääntelyä ja lisätä työvoimaviranomaisten harkintavaltaa palkkatukea myönnettäessä. Esityksen johdosta ei ehdoteta muutoksia kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa työvoimapalveluiden järjestämisestä vastaavat työllisyysalueet ovat tuoneet esiin korkean työttömyyden aiheuttamat haasteet kuntatalouteen ja siten myös työllisyyden hoitoon alueilla. Pitkäaikaistyöttömyys

kasvattaa työttömyysturvan kuntaosuutta, josta Kuntaliiton mukaan tällä hetkellä peräti 84 prosenttia kertyy yli 400 päivää työttömänä olleista pitkäaikaistyöttömistä. Pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa keskeistä on yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on viime vuonna talousarviosta antamassaan lausunnossa (TyVL 8/2025 vp) ja useissa muissa yhteyksissä (ks. esim. TyVM 9/2025 vp, TyVL 9/2025 vp ja TyVL 7/2026 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että monien pitkäaikaistyöttömien tosiasialliset työllistymisen esteet liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Esteet voivat olla esimerkiksi elämänhallintaan, päihteiden käyttöön tai mielenterveyteen liittyviä ongelmia. Näiden asiakasryhmien ongelmia ei yleensä pystytä ratkaisemaan työllisyyspalveluissa, vaan ensisijaisesti hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Valiokunta korostaa jälleen eri toimijoiden välisen yhteistyön merkitystä. Työllistymisen edistämiseksi tarvitaan vahvoja monialaisia palveluja. Valiokunta toistaa näkemyksensä, jonka mukaan asiakkaiden palveluiden saatavuuden turvaamiseksi on tarpeen tarkastella mahdollisuutta asettaa hyvinvointialueille työllistymisen edistämiseen liittyviä kannusteita.

Työperäisen hyväksikäytön torjunta ja työsuojelun resurssit

Työsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa, että työnantajat huolehtivat työpaikkojen työoloista työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Valvonta kattaa myös muun muassa palvelussuhteen ehdot, ulkomaisen työvoiman käytön, harmaan talouden torjunnan ja tilaajavastuun noudattamisen.

Talousarvioesityksessä Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenoihin esitetään 29 052 000 euron nettomäärärahaa. Määräraha on 430 000 euroa pienempi kuin vuonna 2026. Hallituskauden aikana tehtyjen tuottavuussäästöjen vaikutus on vuonna 2027 yhteensä 1 387 000 euroa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää viime vuoden tapaan huomiota siihen, että työsuojeluviranomaisten tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet sekä lakisääteisesti lisättynä että yhteiskunnan ja työelämän yleisten muutosten seurannaisvaikutuksena. Valiokunta pitää tärkeänä, että työsuojeluviranomaisten resurssien riittävyyttä seurataan.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa työperäisen hyväksikäytön torjuntaan panostamisen tärkeyttä. Jo tehtyjen toimien, kuten ulkomaisten luonnonmarjanpoimijoiden aseman parantamisen (HE 169/2024 vp, laki 10/2025, asetus 47/2025), lisäksi tarvitaan lisätoimenpiteitä. Erityisesti pitkiin alihankintaketjuihin liittyen on noussut esiin ongelmia, joiden ratkaisemiseksi on tilaajan ja pääurakoitsijan menettelyiden kehittämisen lisäksi arvioitava lainsäädäntömuutosten tarvetta.

Tasa-arvo

Valtiovarainministeriön budjetin laatimismääräys edellyttää, että ministeriöt sisällyttävät talousarvioehdotuksensa pääluokkaperusteluihin yhteenvetotarkastelun sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Erityisesti niissä tulee kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta sukupuolten tasa-arvon toteutumiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa yhteenvetoja vuosittain erityisesti konkreettisten sukupuolten tasa-arvoa edistävien tavoitteiden, toimenpiteiden ja määrärahojen näkökulmasta (pisteytys 1—10). Vuoden 2027 talousarvioesityksen yhteenvetotarkastelujen keskiarvo oli sosiaali- ja terveysministeriön mukaan hieman edellistä vuotta korkeampi. Huolestuttavaa on, että monen ministeriön yhteenvedot pysyvät identtisinä tai lähes samoina vuodesta toiseen. Tänä vuonna viidellä ministeriöllä yhteenvetotarkastelu oli täysin tai lähes sama kuin edellisenä vuonna.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että viranomaisilla on velvollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tarkoitus on, että kielteisiä vaikutuksia voitaisiin vähentää ja välttää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15.10.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Henrik Vuornos kok
varajäsen Sara Seppänen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Meri Pensamo

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Orpon hallitus lupasi hallitusohjelmassaan 100 000 uutta työllistä. Hallituskauden lopussa tavoite on jäämässä kauas toteutumatta. Työllisten määrä on vähentynyt kymmenillä tuhansilla samalla, kun työttömyys on kasvanut koko vaalikauden ajan.

Hallituksen työllisyyspolitiikka on perustunut ajatukseen, että vain työn tarjontaa lisäämällä syntyy lisää työllisyyttä, talouskasvua ja vahvempi julkinen talous. Tämän perusteella hallitus on toteuttanut laajoja sosiaaliturvaleikkauksia ja työmarkkinoiden heikennyksiä. Toimien piti lisätä työllisyyttä merkittävästi ja vahvistaa valtiontaloutta miljardiluokassa.

Tulokset ovat jääneet saavuttamatta. Vaikka Suomen talous on kasvanut vuosina 2024—2025 hieman, noin 0,8—0,9 prosenttia vuodessa, kasvu ei ole näkynyt työttömyyden vähenemisenä. Hallituksen työllisyystoimet, työmarkkinaheikennykset ja sosiaaliturvaleikkaukset eivät ole tuottaneet niitä vaikutuksia, joilla niitä on perusteltu. Vuonna 2026 työttömyys on kasvanut edelleen, vaikka talouskasvu on ollut edellisiä vuosia hieman nopeampaa. Työttömyyden kehityksessä parempaa suuntaa ei ole vielä nähty. Avoimia työpaikkoja on todella vähän ja työvoiman kysyntä puuttuu.

Hallituksen hyvinvointivaltiota heikentävien ja leikkaavien toimien takia monet suomalaiset ovat joutuneet entistä vaikeampaan tilanteeseen. Sosiaaliturvan heikennykset ovat lisänneet toimeentulovaikeuksia sekä työttömien että työssä käyvien keskuudessa. Lapsiperheköyhyys on kasvanut, samalla kun hallituksen veroratkaisut ovat hyödyttäneet eniten kaikkein suurituloisimpia.

Työllisyyden vahvistaminen on yksi tärkeimmistä keinoista vahvistaa julkista taloutta ja vähentää alijäämää. Juuri tässä hallitus on epäonnistunut. Orpon hallituksen toimet työllisyyden hoidossa ovat jääneet näpertelyksi ja uusien byrokratiahimmeleiden kokoamiseksi ilman nopeita ja vaikuttavia tuloksia.

Työttömyys kasvaa ja hallituksen toimet sen pysäyttämiseksi ovat jääneet riittämättömiksi

Työttömyyden kasvu on hallituskauden vakavin työmarkkinaongelma. Elokuussa 2026 Suomessa oli yli 329 000 työtöntä työnhakijaa ja yli 143 000 pitkäaikaistyötöntä. Yli kaksi vuotta työttömänä olleita on tällä hetkellä noin 80 000 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömyys on noussut tasolle, joka muistuttaa jo 1990-luvun laman lukuja. Edellä mainittujen lisäksi noin 69 000 henkilöä on aktivointitoimien piirissä. Laaja työttömyys on siis yli 398 000 henkilöä.

Erityisen huolestuttavaa on, että pitkäaikaistyöttömyys syvenee. Heistä yhä useampi putoaa ansiosidonnaiselta turvalta perusturvan varaan ja samalla toimeentulo heikkenee. Lisäksi pitkittyneen, varsinkin yli vuoden kestäneen työttömyyden jälkeen paluu työmarkkinoille vaikeutuu huomattavasti.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 1

Huolestuttava kehitys näkyy myös työttömien aktivointiasteessa. Sen sijaan, että kasvavan työttömyyden aikana panostettaisiin aktiivisesti palveluihin, koulutukseen ja työnvälitykseen, aktivointiaste on laskenut koko hallituskauden ajan.

Hallituksen viimeisinä työllisyystoimina esiin nostamat nuorten työllistämisseteli, pitkäaikaistyöttömien osaamisseteli ja erilaiset hankerahoitukset ovat mittakaavaltaan vaatimattomia suhteessa ongelman kokoon. Nuorten työllistämisseteliin on panostettu 50 miljoonaa euroa. Se on kuitenkin osoittautunut liian jäykäksi ja byrokraattiseksi eikä se ole ns. lähtenyt lentoon tehtyjen sopimusten lukumäärienkään valossa. Pitkäaikaistyöttömille tarkoitettuun osaamisseteliin hallitus on laittanut 20 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa yhtä pitkäaikaistyötöntä kohti noin 140 € per henkilö. Näin pienellä rahamäärällä ei kovin kummoisia koulutuksia saa aikaan.

Em. syiden vuoksi työllistämissetelin, osaamissetelin ja hankerahoituksen mahdolliset vaikutukset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Kokonaisuutena Orpon hallituksen työllistämistoimien mittakaava on ollut työttömyyden vakavuuteen ja korkeaan tasoon nähden täysin riittämätön.

Hallitus purki välityömarkkinoita tilanteessa, jossa niitä olisi tarvittu enemmän

Hallitus ryhtyi vaalikauden alussa purkamaan välityömarkkinoita. Ensi alkuun poistettiin kuntien ja kuntayhtymien mahdollisuus käyttää palkkatuettua työtä työllistämiskeinona samalla laajuudella kuin aiemmin.

Palkkatuettu työ on ollut tärkeä väylä erityisesti vaikeasti työllistyville työnhakijoille. Sen avulla on voitu hankkia työkokemusta, vahvistaa osaamista ja rakentaa siltaa avoimille työmarkkinoille. Mahdollisuuden heikentäminen on osaltaan vaikeuttanut kaikkein heikoimmassa asemassa olevien työllistymistä.

Palkkatukea olisi tullut kehittää eikä purkaa sen käyttömahdollisuuksia työllistämistoimena. Palkkatuetun työn käyttöä tulisi joustavoittaa ja sen käyttöä lisätä erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamisessa sekä vaikeasti työllistyvien työllistämisessä. Palkkatuetun työn käyttö pitäisi mahdollistaa jälleen kunnille ja kuntayhtymille. Lisäksi palkkatuetun työn tulisi kerryttää työttömyysturvan työssäoloehtoa.

Myös työttömyysturvan suojaosa tulisi palauttaa. Työttömyysturvan suojaosan poistaminen on heikentänyt osa-aikatyön vastaanottamisen kannustimia. Hallituksen odotusten vastaisesti työn vastaanottaminen ei ole helpottunut, vaan monella tavalla vaikeutunut. Suojaosa on taannut työttömillä työnhakijoilla paremmat kannustimet vastaanottaa osa-aikatyötä, jota usein on tarjolla työmarkkinoilla. Osa-aikatyöstä on useimmiten mahdollisuus työllistyä kokoaikaiseen työhön.

Työllisyyspalvelut tarvitsevat selkeämmän työnjaon

Kuntien työllisyyspalvelut joutuvat tällä hetkellä hoitamaan tehtäviä, jotka kuuluisivat ensisijaisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin. Työllisyysalueiden arvioiden mukaan jopa 40—50 prosentilla yli kaksi vuotta työttömänä olleista työnhakijoista on puutteita työ- tai

toimintakyvyssä. Moni heistä tarvitsisi ensisijaisesti terveydellistä tai kuntouttavaa tukea ennen kuin siirtyminen työmarkkinoille on mitenkään realistista. Tämän vuoksi työ- ja toimintakyvyn arvioinnit tulisi säätää hyvinvointialueiden velvoittavaksi tehtäväksi.

Työkykyisten työnhakijoiden osalta vastuun tulisi olla työllisyysalueilla ja kunnilla. Työkyvyttömien henkilöiden kuntoutuksesta ja toimeentuloturvasta vastaisivat hyvinvointialueet, valtio ja Kela. Työttömien työnhakijoiden säännölliset terveystarkastukset olisi otettava osaksi hyvinvointialueiden palvelukokonaisuutta. Näin työkyvyn ongelmat tunnistettaisiin nykyistä aikaisemmin ja työttömät työnhakijat pystyttäisin ohjaamaan heille oikeisiin palveluihin.

Työllisyyspalvelut tarvitsevat riittävät resurssit

Työllisyyspalveluiden siirto kunnille toteutettiin lähtökohtaisesti oikeasta syystä: palveluiden haluttiin olevan lähempänä työnhakijoita ja yrityksiä. Käytännössä siirto toteutettiin kuitenkin tilanteessa, jossa työttömyys lähtikin kasvuun ja resurssoinnit eivät seuranneet riittävällä tavalla perässä palveluntarpeeseen nähden.

Työllisyyden hoitoon käytettävä rahoitus kasvaa vuoteen 2027 mennessä, mutta samalla kuntien vastuut ovat lisääntyneet huomattavasti. Tämä näkyy eri puolilla Suomea suurina eroina työllisyyspalveluiden saatavuudessa ja laadussa. Työllisyyspalveluiden perustehtävä pitäisi palauttaa selkeästi työnvälitykseen ja työllistymisen tukemiseen. Työnvälityksen täytyy olla palveluiden ytimessä, eikä työllisyyspalveluista saa muodostua sosiaalipalvelujärjestelmän korvaajaa, kuten monilla alueilla on käynyt.

Koulutus on tehokkain työllisyystoimi

Koulutus on yksi vaikuttavimmista keinoista vahvistaa työllisyyttä. Riittävä koulutus tukee sekä työuran alun aikaisia työllistymismahdollisuuksia että työssä olevien työssä pysymistä ja liikkumista työpaikkojen välillä. Koulutuksella on selkeä yhteys työllisyysasteeseen. Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa tuotiin esiin, että työllisyysaste on korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla 88,5 prosenttia, kun perusasteen koulutuksen varassa olevilla se jää 48,2 prosenttiin.

Työllisyyden heikkeneminen on osunut Orpon hallituksen kaudella erityisen voimakkaasti matalamman koulutustason omaaviin ryhmiin. Siksi työttömien mahdollisuuksia kouluttautua ja päivittää osaamistaan on vahvistettava ja laajennettava. Koulutus kannattaa sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Mitä korkeampi osaamistaso on, sitä paremmat mahdollisuudet on työllistyä ja sitä pienempi on työttömyysriski. Siksi koulutukseen panostaminen on samalla myös panostus työllisyyteen ja julkiseen talouteen.

Kuntien työttömyysturvan sakkomaksut syövät työllisyyden hoidon resursseja

Valtio siirsi kunnille vuodelle 2025 700 miljoonaa euroa työttömyysturvan rahoitukseen. Ensi vuonna kuntien työttömyysturvamenot ovat kuitenkin jo 945 miljoonaa euroa. Rahoituksen taso ei ole siis muuttunut tai muuttumassa hallituskauden aikana. Tämän takia yksinomaan kuntien työttömyysturvan rahoitusosuus on 245 miljoonaa euroa alimitoitettu.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 1

Kunnat käyttävät vuosittain huomattavia summia työttömyysturvan rahoitusvastuisiin sen sijaan, että rahat voitaisiin käyttää suoraan työllisyyttä edistäviin palveluihin. Kasvavan työttömyyden oloissa olisi järkevämpää suunnata nykyistä suurempi osa resursseista työnvälitykseen, koulutukseen, palkkatukeen ja muihin aktiivisiin työllisyystoimiin. Näin voitaisiin parantaa työllisyyttä, vahvistaa julkista taloutta ja vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä tehokkaammin kuin nykyisellä mallilla.

Kuntien työllisyyspalveluiden rahoitus tulee niiden yleiskatteellisesta rahoituksesta ja joutuu samalla kilpailemaan rahoitusosuudestaan kuntien muiden pakollisten palveluiden kanssa. Tällä hetkellä 84 prosenttia kuntien työttömyysturvan sakkomaksumenoista muodostuu yli 400 päivää työttömänä olleiden työttömyyden jatkumisesta. Alueelliset erot työllisyydessä ja työttömyydessä ovat isot. Työttömyysturvan ns. sakkomaksun "kannustin" asettaakin kunnat työllisyyspalveluiden järjestämisessä hyvin eriarvoiseen asemaan. Sakkomaksun maksamisen sijaan kuntien tulisi pystyä nykyistä paremmin käyttämään rahat työllisyyspalveluiden järjestämiseen ja oikeanlaiseen rakentamiseen.

Työttömyysturvan rahoitusta tulisikin muuttaa siten, että kunnat maksavat työttömyysturvan ns. sakkomaksut työkykyisistä työttömistä työnhakijoista ja huolehtivat heidän työllisyyspalveluiden tarpeista nykyisen mukaisesti. Työkyvyttömien osalta kuntoutus ja työttömyysturvan rahoitus tulisi olla hyvinvointialueiden, Kelan ja valtion vastuulla. Heille, jotka eivät palaisi työkykyisiksi, ratkaisuna tulisi olla eläkkeelle siirtyminen.

Työperäisen hyväksikäytön ehkäisy ja työsuojelun resurssit

Suomeen on suunnitteilla useita uusia, suuria investointeja. Jotta investoinnit voivat hyödyttää Suomen julkista taloutta parhaalla mahdollisella tavalla, täytyy niitä suunnitellessa ja rakentaessa pitää huolta siitä, että investoinnit työllistävät suomalaisia työntekijöitä. Investoijilta on voitava vaatia, että ne palkkaavat suomalaista työvoimaa. Investointeja valmisteltaessa on tärkeä ennakoida ja varmistaa, että etenkin työttöminä olevilla on mahdollisuus täydentää osaamista ja lisäkouluttautua investointien vaatimien osaamis- ja työvoimatarpeiden mukaisesti.

Viimeaikaisten uutisten perusteella jo käynnissä olevista hankkeista on löytynyt ongelmia suomalaisen työlainsäädännön ja työelämän pelisääntöjen noudattamisessa. Samaan aikaan myös muilta toimialoilta on tullut ilmi edelleen kasvavissa määrin väärinkäytöstapauksia ja työperäistä hyväksikäyttöä.

Hyväksikäytön yleisyydestä huolimatta työsuojeluvalvonnasta leikkaamista aiotaan jatkaa. Varsinaisten työsuojeluvalvontaa tekevien määrä vähenee ensi vuonna 11 henkilötyövuotta tähän vuoteen verrattuna. Asiantuntijakuulemisten mukaan valtion talousarvioesitys heikentää merkittävästi työsuojeluviranomaisen toimintakykyä, sillä käytännössä vain oma-aloitteisesta valvonnasta on mahdollista leikata. Tämä puolestaan hankaloittaa työsuojeluviranomaisten mahdollisuuksia havaita ja puuttua työperäiseen hyväksikäyttöön ja muihin työelämän rikkomuksiin.

Työperäisen hyväksikäytön torjumiseksi on tärkeää, että työsuojeluviranomaisten riittävät resurssit ja toimivaltuudet pystytään varmistamaan. Näiden lisäksi tarvitaan myös laaja-alaisesti

muita keinoja, kuten alipalkkauksen kriminalisointia ja ammattiliittojen kanneoikeutta. Vain kattavasti erilaisia keinoja hyödyntämällä voidaan turvata oikeudenmukaisten työehtojen toteutumista ja vahvistaa yritysten reilun kilpailun edellytyksiä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15.10.2026

Lauri Lyly sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd
Niina Malm sd

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Hallituksen velkahäntä on pitkä. Alijäämää vaalikaudella tulee kaikkineen noin 50 miljardia euroa. Tämä on kaikkien aikojen ennätys.

Keskustan muistuttaa, että julkisen talouden hoito on kulloisenkin hallituksen tehtävä. Vastuuta ei voi siirtää edelliselle hallitukselle tai seuraavalle hallitukselle, ei myöskään oppositiolle. Vastuu siitä, että julkinen talous on kestävällä pohjalla ja suunta kohti tervettä taloutta on kulloinkin istuvalla hallituksella, tällä hetkellä Orpon hallituksella. Ei ole vastuun kantamista tuoda viimeisenä vuonna talousarvioesitys, joka on 12,3 miljardia euroa alijäämäinen ja joka heikentää julkista taloutta 350 miljoonaa euroa.

Suomen talous kasvaa viimeinkin, joka on hyvä asia ja jota kaikki olemme toivoneet. Kasvu piristyminen ei näy vielä työttömyyden paranemisena. Työttömyys heikkenee tänä vuonna entisestään. Työttömyys on pahimmillaan vuosikymmeniin. Suomen työttömyys on nyt Euroopan korkein. Työttömiä työnhakijoita oli elokuun lopussa 329 600.

Erityisen huolissaan Keskusta on nuorten työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kehityksestä. Elokuussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 40 700.

Pitkäaikaistyöttömiä, eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita, oli 143 400. Myös akateeminen työttömyys on lisääntynyt hälyttävästi.

Hallitus lupasi suomalaisille satatuhatta uutta työllistä. Työllisiä on nyt kuitenkin noin 50 000 vähemmän kuin hallituksen aloittaessa. Liian monelle suomalaiselle käännettä parempaan ei ole tullut eikä välttämättä ole vielä näköpiirissäkään.

Paheneva työttömyys ajaa koko ajan yhä enemmän ihmisiä toimeentulo-ongelmiin ja edelleen osattomuuteen. Monessa kodissa kautta maan on vaarassa mennä toivo paremmasta ja usko tulevaisuuteen. Pitkittyessään työttömyys johtaa köyhyyteen, eriarvoisuuteen ja osattomuuteen. Pitkäaikaistyöttömien ja nuorten tilannetta pahentavat hallituksen leikkaukset työllisyyspalveluihin, sosiaali- ja terveyspalveluihin ja koulutukseen.

Erityisen huolestuttavia on hallituksen säästötoimet, jotka kohdistuvat lapsiin ja perheisiin. Syntyvyys on Suomessa historiallisen matalalla tasolla ja hallituksen pitäisi luoda perheille toivoa ja uskoa tulevaisuuteen. Siksi ei riitä, että talouskasvun käyrä kääntyy. Kasvun pitää näkyä ihmisten arjessa. Ihmisille pitää saada töitä ja luottamusta tulevaan.

Hallituksen epäonnistuminen työllisyyden hoidossa tekee tyhjäksi myös talouden tasapainottamistoimet. Hallituksen talouspolitiikan yksi nurkka pettää pahasti. Tavoite 100 000 lisätyöllisestä piti vahvistaa julkista taloutta noin 2 miljardilla eurolla. Tämä tavoite on täydellisesti epäonnistumassa.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Hallitus on kautensa aikana kohdistanut säästötoimia juuri niihin asioihin ja toimijoihin, joiden varaan työllisyys ja kasvu rakentuvat. Talouspolitiikassaan hallitus on keskittynyt ensisijaisesti sopeuttamaan, kun Suomen talouden keskeinen ongelma on kasvu- ja tuottavuusvaje. Säästääkin pitää, mutta vielä tärkeämpää on kasvun edellytysten rakentaminen ja vahvistaminen koko Suomessa.

Tarvitaan ratkaisuja, joilla yrityksille koko maassa luodaan parempia työllistämisedellytyksiä ja ihmisille parempia työllistymismahdollisuuksia. Tarvitaan uusia työpaikkoja.

Työpaikat syntyvät ennen muuta pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kautta Suomen. Nopeimmin työpaikkoja voisi syntyä alle kymmenen hengen yrityksiin, joita Suomessa on noin 350 000, lähes 96 prosenttia kaikista yrityksistä.

Työllisyystoimet

Keskustan mielestä tarvitaan uudistuksia, joilla helpotetaan työttömäksi joutuneen arkea.

Nykyisestä työnhaun mallista, joka velvoittaa työnhakijan lähettämään neljä hakemusta kuukaudessa, on luovuttava. Velvoite ohjaa työttömiä hakemaan työpaikkoja hakemisen, ei työllistymisen vuoksi. Työnantajat puolestaan hukkuvat hakemustulvaan.

Tilalle tulee tuoda henkilökohtainen työllistymissuunnitelma. Näin huomioitaisiin paremmin ihmisten erilaiset elämäntilanteet ja yksilölliset tarpeet. Ilman koulutusta oleva ikääntynyt pitkäaikaistyötön tarvitsee työllistyäkseen erilaisia palveluja kuin ensimmäistä työpaikkaansa hakeva korkeakoulutettu nuori.

Työttömyysturvan suojaosa tulee palauttaa, jotta pienimuotoinen ja osa-aikainen työnteko työttömänä ollessa kannattaisi.

Tämän lisäksi tulee nopeasti toteuttaa uudistus, jossa hyödynnetään tulorekisteriä työttömyysturva-asioiden ja työvoimaviranomaisen päätöksenteossa parhaalla mahdollisella tavalla. Hallinnollisia prosesseja on nopeutettava asiakkaiden palvelun sujuvoittamiseksi. Yhdenmukainen tulotietojen käyttö työttömyysetuuden ratkaisemisessa ja palvelu päätösten taustalla vähentää päällekkäistä selvittelyä, nopeuttaa prosessia ja parantaa oikeusturvaa.

Orpon hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että ”kiinnitettään erityistä huomiota riittävän toimeentulon ja palveluiden turvaamiseen niille, jotka ovat tosiasiallisesti työkyvyttömiä esimerkiksi sairauksien vuoksi”.

Erityistä huomioita ei ole kiinnitetty. Suomessa arvioidaan olevan kymmeniä tuhansia tosiallisesti työkyvytöntä työtöntä. Heihin kohdistuu syrjäyttävä kolmoisrasitus: heikko terveys ja toimintakyky, heikko toimeentulo sekä terveydentilaan nähden väärä juridinen asema työttömyysturvalla eli väärä etuus.

Keskustan mielestä henkilön työkyky ja palvelutarve pitää arvioida nykyistä varhaisemmin. Sosiaaliturvan, kuntoutuksen ja työllisyyspalvelujen tulisi jatkossa perustua nykyistä paremmin

ihmisen tosiasialliseen työ- ja toimintakykyyn. Uudistus vähentäisi epätarkoituksenmukaista hallinnollista taakkaa ja helpottaisi työkyvyttömän työttömän erittäin stressaavaksi ja turhaksi kokemaa selvittelyä, lomakkeiden täyttämistä ja omien oikeuksien puolesta taistelemista.

Työkyvyttömät eivät saa jäädä pitkäksi aikaa työttömyysturvan varaan, jos heidän tosiasiallinen tilanteensa on työkyvyttömyys. On tärkeään, että oikea etuus ja oikeat palvelut saadaan oikeaan aikaan. On väärin, että työkyvyttömät henkilöt luokitellaan työttömiksi työnhakijoiksi ja joutuvat täyttämään työnhakuvelvoitteita, vaikka heidän ensisijainen tarpeensa olisi hoito, kuntoutus tai työkyvyn arviointi.

Keskusta korostaa myös sellaista työllisyyspolitiikkaa, joka mahdollistaa työn tekemisen myös silloin, kun työkyky on osittain rajoittunut. Kannustinloukkuja on purettava, on lisättävä osa-aikatyön mahdollisuuksia sekä yksilöllisiä työllistymispolkuja.

Mahdollisuuteen tehdä vapaaehtois- ja talkootyötä pitää saada selkeät ja yhdenmukaiset ohjeet. On tilanteita, joissa työvoimaviranomainen on turhaan tai varmuuden vuoksi pyytänyt vapaaehtois- ja talkootyöstä selvitystä ja siirtänyt asian Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA) ratkaistavaksi. Pelko työttömyysturvan menettämisestä lamauttaa työttömän, aiheuttaa turhaa ylivarovaisuutta sekä uuvuttaa työttömän ja puurouttaa viranomaiskäsittelyn selvityspyynnöillä ja niiden tutkimisella.

Myös yritystoiminnan työllistävyyden arviointia tulee kehittää. Arviointiprosessi on uudistettava säännölliseksi ja sellaiseksi, että se vaikuttaa vain tulevaan etuuteen, ei taannehtivasti. Arvioinnissa tulee huomioida yritystoiminnan todellinen työmäärä ja kokonaistilanne. Työvoimaviranomaisen on yritystoiminnan selvittämisessä kiinnitettävä enemmän huomiota yritystoiminnan vaatimaan työmäärään ja käyttää kokonaisharkintaa.

Aikuiskoulutustuki tulee palauttaa ja uudistaa sitä niin, että se mahdollistaisi osaamisen kehittämisen ja ylläpitämisen muuttuvan työelämän tarpeita varten. Talouden kasvun kannalta osaamisen uudistaminen on tärkeää ja auttaa myös ihmistä jaksamaan ja selviämään työelämässä.

Kuntien sakkomaksut ja nuorten takuutyö

Hallituksen epäonnistuminen talous- ja työllisyyspolitiikassaan rankaisee kohtuuttomalla tavalla kuntia, jotka joutuvat maksamaan sakkomaksuja pitkittyvästä työttömyydestä.

Sakkomaksujen perimisen sijaan tässä työmarkkinatilanteessa rahoitusta tulee jättää kunnille sillä ehdolla, että se käytetään TE-palveluihin muun muassa edistämään työllisyyttä, yrittäjyyttä, uraohjausta, osaamistason päivittämistä ja nostamista sekä varmistamaan työkykyisyyden säilymistä yli työttömyysjakson. Paikallisesti tiedetään toimivia ratkaisuja, kunhan voimavarat vastaavat tarvetta. Nykyistä aktiivisemmin tulee etsiä ja tukea mikro- ja yksinyrittäjiä, tarjota räätälöityjä osaamis- ja kasvupalveluja sekä madaltaa ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnystä.

Nuorten työttömyyden torjumiseen ja työelämään kiinni pääsemiseen Keskusta esittää takuutyötä. Jos vastavalmistunut nuori ei löydä itse töitä, häntä autettaisiin työllistymään.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Yhteiskunta maksaisi palkkakulut tietyltä ajalta yritykseen, kuntaan tai järjestöön niin, että nuori pääsee näyttämään omat taitonsa ja saa siitä mahdollisesti työpaikan ja joka tapauksessa arvokasta työkokemusta.

Rahoitus hoidettaisiin kohdentamalla Kelan maksama yleistuki, kuntien maksamat sakkomaksut sekä nuorten työllistämisseteliin varatut määrärahat nuorten takuutyöllistämiseen.

Meillä ei ole varaa menettää kokonaista nuorta sukupolvea. Poikkeuksellinen aika vaatii poikkeuksellisia ja rohkeita keinoja nuorten auttamiseksi työmarkkinoille.

Alueellinen näkökulma puuttuu

Pahimmillaan hallituksen toimet syventävät alueellista eriarvoisuutta. Lisäksi elinvoima heikkenee erityisen paljon raja-alueilla, mikä on kokonaisturvallisuuden kannalta huolestuttavaa.

Valtion tulee kantaa vastuuta koko maan kehityksestä. Alueita ei saa jättää oman onnensa nojaan. Kyse on oikeudenmukaisuuden lisäksi myös hyvästä talouspolitiikasta. Kestävä talous voidaan saavuttaa vain, jos koko Suomi pidetään mukana kasvussa.

Tämän hallituskauden aikana on selvitystyötä riittänyt. Itäisen ja Pohjoisen Suomen ongelmia on pohditty kantilta jos toiseltakin, mutta tulokset ovat olleet kovin pieniä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on elokuussa 2026 asettanut työryhmän valmistelemaan määräaikaista itäisen Suomen erityistalousaluekokeilua. Työryhmä valmistelee kokeiluun tarvittavat puitteet ja luonnoksen kokeilun lainsäädännöksi 31.3. 2027 mennessä.

Keskustan vuosia vaatima Itäisen ja Pohjoisen Suomen alueiden erityinen tukeminen olisi ansainnut paljon enemmän kuin jälleen yhden uuden työryhmän perustamisen.

Orpon hallitus pesi kätensä ja sysäsi sotkun selvittelyn seuraavan hallituksen kontolle.

Myöskään hallituksen vaikuttamispolitiikka Euroopan unionin suuntaan ei ansaitse tyylipisteitä. Hallituksen olisi tullut vaikuttaa voimakkaammin siihen, että EU:n koheesio- ja aluekehitysrahoitus sekä harvaan asuttujen alueiden erityisrahoitus turvataan myös tulevalla rahoituskaudella.

Keskustan mielestä Itäisestä Suomesta on tehtävä erityistalousalue, jonne valtio kohdentaa erityisiä vero- ja investointitukiratkaisuja sekä maksuhuojennuksia.

Harvaan asuttujen, maaseutumaisten alueiden osaajapulan yhdeksi ratkaisuksi tarvitaan laki alueellisesta opintolainahyvityksestä, jonka saa muuttamalla vastavalmistuneena kriteerit täyttävään kuntaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Yritysten työllistämisen helpottaminen

Keskusta uudistaisi yritysten verotusta niin, että sisään jäävää tulosta verotetaan vähemmän. Toteuttaisimme investointien verohyvityksen myös pienille ja keskisuurille yrityksille. Lisäksi tulisi helpottaa pienten ja keskisuurten yritysten investointeja uudenlaisella takausjärjestelmällä pankkien ja yritysten välillä. Ensimmäisen työntekijän palkkaamista tulee helpottaa puolittamalla työnantajan sivukulut ensimmäisen vuoden ajaksi.

Kaiken kaikkiaan edellytysten yritysten kasvulle, investoinneille ja työpaikoille tulee olla kunnossa ja toimintaympäristön vakaata. Myös byrokratiaa ja tarpeetonta sääntelyä pitää purkaa ja vähentää.

Suomen pitää olla maa, jossa kannattaa yrittää. Suomen pitää olla maa, johon kannattaa investoida. Jokaisessa maakunnassa pitää olla mahdollisuudet perustaa yritys, tehdä tutkimusta, investoida, rakentaa tehdas ja kasvattaa yritys kansainväliseksi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15.10.2026

Olga Oinas-Panuma kesk
Tuomas Kettunen kesk

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Orpon hallitus on epäonnistunut työllisyyspolitiikassaan katastrofaalisesti ja tavoitellun 100 000 uuden työpaikan sijasta työttömyysaste on noussut hallituskaudella yli 10 prosenttiin eli EU-maiden korkeimmalle tasolle. Heikentynyt työttömyystilanne vaatisi pikaisia toimia ja aktiivisempaa työvoimapolitiikkaa, mutta hallituksen vuoden budjetti 2027 ei tuo tilanteeseen apua.

Suomessa työllisyyden pullonkaula on ollut viime vuosina riittämättömässä kotimaisessa kysynnässä, eivätkä hallituksen ns. tarjontareformit ole tuottaneet tavoiteltuja tuloksia. Etenkin pienituloisten ostovoiman heikentyminen vaikuttaa edelleen negatiivisesti työllisyyteen, vaikka Suomi on vihdoin pääsemässä mukaan muun Euroopan taloudelliseen kasvuun.

Työttömyyskriisi haastaa myös työvoimapalveluita, kun palveluiden ja työnhaun tuen tarve on yhä suurempi. Samalla aiemmat päätökset esimerkiksi palkkatuen rajoittamisesta ja työllisyysalueiden heikko taloudellinen tilanne heikentävät palveluiden tarjontaa ja työllisyyspalveluiden mahdollisuuksia vastata tilanteeseen. Niin sanottu kotoutumispalveluiden uudistus leikkaa ensi vuonna kunnilta 30 miljoonaa euroa, mikä uhkaa entisestään heikentää maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä.

Yksi työttömyyskriisin taustalla olevista syistä on rakennusalan heikko tilanne, jota hallitus on omilla päätöksillään syventänyt. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon alasajaminen vaikuttaa akuutin työllisyystilanteen lisäksi negatiivisesti myös kasvukeskusten pidemmän tähtäimen taloudellisiin näkymiin ja työvoiman saatavuuteen. Vasemmistoliitto katsoo, että kohtuuhintaista asuntotuotantoa on lisättävä ja rakennusalaa tuettava.

Vasemmistoliitto lisäisi työllisyyspalveluiden resursseja sekä palkkatuen käyttöä ja säätäisi pitkäaikaistyöttömien työtakuun, jossa jokaiselle suomalaiselle turvattaisiin työpaikka viimeistään 12 kuukauden työttömyyden jälkeen. Vasemmistoliitto myös palauttaisi työttömyysturvan ja asumistuen suojaosat, joiden poistaminen on jo nyt vähentänyt työttömien osa-aikatyötä.

Tasa-arvonäkökulmasta vuoden 2027 talousarvioesitys on ongelmallinen myös sukupuolivaikutuksien osalta. Hallitus jatkaa hyvinvointialueisiin, kuntien valtionosuuksiin ja järjestöihin kohdistuvia leikkauksia, mikä lisää erityisesti naisten työttömyyttä. Samalla julkiseen ja kolmanteen sektoriin kohdistuvat leikkaukset ovat omiaan heikentämään yleistä työllisyyskehitystä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15.10.2026

Minja Koskela vas

Eriävä mielipide 4

Perustelut

Suomessa on viimein orastavaa talouskasvua, mutta kaikki suomalaiset eivät pääse nauttimaan sen hedelmistä. Nyt on viimeinen hetki panostaa työttömyyden hoitoon, korjata sosiaaliturvan aukkoja ja synnyttää uusia työpaikkoja Suomeen. Tarvitsisimme täsmätyöllisyystoimia, parempia koulutusmahdollisuuksia, kannattelevan sosiaaliturvajärjestelmän sekä aitoja kannusteita työntekoon. Kun ihmiset katsovat tulevaan luottavaisin mielin, he uskaltavat tehdä ratkaisuja, jotka luovat talouteen kestävää kasvua. Valitettavasti hallituksen ensi vuoden talousarvioesitys ei onnistu ratkaisemaan näitä kysymyksiä.

Väestön osaamisella on suora yhteys työllistymiseen ja työpaikkojen syntyyn. Hallituksen päätös lakkauttaa aikuiskoulutustuki ilman toimivaa seuraajaa on ollut äärimmäisen lyhytnäköinen ja sen vaikutukset alkavat näkymään tulevina vuosina, kun alanvaihto on muuttunut aiempaa vaikeammaksi eikä kaikilla ole taloudellista mahdollisuutta korottaa omaa koulutusastettaan tai hankkia tarvittavaa täsmäosaamista. Erityisesti tekoälyn ja automatisaation edetessä vauhdilla tulisi tukea jatkuvaa oppimista, jotta ihmiset voivat suuntautua uusille aloille ja kehittää omaa työtänsä niin, että syntyy lisäarvoa sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

On hyvä, että hallitus kohdentaa täydennyskoulutukseen tarkoitettuun osaamisseteliin 20 miljoonaa euroa ja kolmannen sektorin työvoimapoliittiseen avustukseen 13 miljoonaa euroa. Kuten Työn ja talouden tutkimuslaitos LABORE lausunnossaan toteaa, näiden panostusten mittakaava on kuitenkin pieni suhteessa pitkäaikaistyöttömyyden laajuuteen.

Hallituksen ratkaisu rajoittaa palkkatuetun työn käyttöä on ollut perusteluiltaan heikko ja vaikutuksiltaan haitallinen. Erityisesti tilanteessa, jossa Suomessa on suurtyöttömyys, olisi tärkeää varmistaa että työelämään on monia erilaisia reittejä ja myös täsmä- ja osatyökykyisten työpanosta pystytään hyödyntämään. Kaikista vaarallisinta on, jos ihmisiä syrjäytetään pois työelämästä pysyvästi, sillä se synnyttää sosiaalisia ongelmia, joilla on sekä inhimillinen että taloudellinen vaikutus.

Kuntaliiton arvion mukaan niin kutsutut työttömyysturvan kuntien sakkomaksut nousevat kuluvana vuonna ennätystasolle 900 miljoonaan euroon ja alkavat laskemaan vasta vuodesta 2028 alkaen. Vaikka työllisyystilanne alkaisi hiljalleen elpymään, se vaikuttaa pitkäaikaistyöttömyyteen vasta viiveellä, joten kuntien taloudellinen tilanne tulee säilymään pitkään vaikeana. Kunnat vastaavat myös työelämäpalveluiden järjestämisestä, eli sakkomaksu vaikeuttaa nimenomaan niiden palveluiden tarjoamista, joilla työtöntä voitaisiin auttaa työllistymään. Tämä viheliäinen kehä tulisi pystyä pysäyttämään. Siksi kuntien sakkomaksuja olisi vähintään kohtuullistettava tulevina vuosina.

Työelämän tasa-arvo

Tasa-arvovaltuutettu nostaa lausunnossaan esiin, että viimeaikaisten selvitysten mukaan hallituskaudella sosiaaliturvaan tehdyt muutokset ovat kohdistuneet kaikkien haavoittuvimmissa asemassa oleviin ryhmiin, kuten esimerkiksi yksinhuoltajien perheisiin, monilapsisiin perheisiin, maahanmuuttajanaisten työmarkkina-asemaan sekä nuorten aikuisten toimeentuloon. Muutokset ovat kasvattaneet pienituloisten määrää.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 4

Eriarvoisuuden kasvattaminen ei tee hyvää myöskään suomalaiselle työelämälle ja pahimmillaan huono-osaisuus voi johtaa työttömyyden pitkittymiseen ja syrjäytymiseen. Myös lapsuudessa koettu köyhyys jättää pitkän jäljen ihmisen elämään ja vaikuttaa myös aikuisiällä tarjolla oleviin mahdollisuuksiin.

Sukupuolten tasa-arvon osalta hallituskauden aikana on tehty useita heikennyksiä, jotka tulevat todennäköisesti lisäämään esimerkiksi perhevapaasyrjintää ja heikentävät erityisesti naisvaltaisten alojen asemaa. Naisten työllisyys on myös heikentynyt miesten työllisyyttä enemmän. Sosiaali- ja terveysministeriö nostaa lausunnossaan esiin, että vuoden 2027 talousarvioesityksen sukupuolivaikutusten yhteenvetotarkastelujen keskiarvo oli hieman edellistä vuotta korkeampi. Siitäkin huolimatta kolmella ministeriöllä ei ollut lainkaan osoitettuna toimenpiteitä tai määrärahoja ja monen ministeriön yhteenvedot pysyvät identtisinä tai lähes samoina vuodesta toiseen. Tämän perusteella voi olettaa, että ministeriöissä ei varsinaisesti arvioida budjetin sukupuolivaikutuksia.

Eduskunnassa on tällä hetkellä käsittelyssä EU:n palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpano. Sen lisäksi että käsittelyssä olevassa lakiesityksessä on useita ongelmia, ei toimeenpanoon ole osoitettuna riittäviä määrärahoja ensi vuodelle. Tasa-arvovaltuutettu on esittänyt talousarvion valmistelun yhteydessä oikeusministeriölle, että valtuutetulle kohdennettaisiin 700 000 euron määrärahalisäys palkka-avoimuuden täytäntöönpanon ja lisääntyneiden yhteydenottomäärien perusteella.

Työperäinen maahanmuutto ja työoikeudet

Ensi vuoden talousarvioesitys ei tunnista myöskään työperäisen maahanmuuton merkitystä kansantalouden kannalta. Tilanteessa, jossa väestö vanhenee Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan tapahdu ilman vastaanottavasta ilmapiiriä, sujuvia prosesseja ja maahanmuuttotaustaisille suunnattuja toimivia palveluita.

Talousarvioesityksessä kotoutumiselle asetetaan vuodelle 2027 aiempaa selvästi korkeampia tulostavoitteita. Ulkomaalaisten työllisyysasteen tavoite on 71,9 prosenttia, kun vuoden 2026 osalta arvio on 58 prosenttia. Maahanmuuttotaustaisten työllisyysasteen kasvattaminen on kannatettava tavoite, mutta se ei voi toteutua, jos talousarvioesityksessä samaan aikaan leikataan kotoutumiseen liittyviä palveluita. Koko hallituskauden aikana kotoutumisesta on leikattu 100 miljoonalla eurolla.

Eduskunnassa käydyissä keskusteluissa käytännössä kaikki puolueet jakavat yhteisen tilannekuvan siitä, että Suomeen ei saa syntyä kahden kastin työmarkkinoita, joilla osaa työvoimasta voidaan käyttää hyväksi esimerkiksi palkkoja polkemalla, työehdoista poikkeamalla tai työaikalainsäädäntöä rikkomalla. Hallituksen politiikka työperäisen hyväksikäytön torjunnassa on kuitenkin ollut äärimmäisen epäjohdonmukaista. Esimerkiksi ensi vuoden talousarvion osalta lupa- ja valvontaviraston työsuojeluvalvonnasta leikataan 11 henkilötyövuotta. Samaan aikaan tiedämme, että jo nykyisillä valvontaresursseilla on muodostunut ongelmaksi, etteivät työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvät epäkohdat tule läheskään aina esille tai jos tulevat, ne eivät etene viranomaisprosesseissa. Työperäisen hyväksikäytön kitkeminen olisi tärkeää myös reilusti toimivien yritysten kannalta, sillä tällä hetkellä työoikeuksien polkeminen tuottaa epäreilua kilpailuetua.

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2026 vp
Eriävä mielipide 4

Talousarvioesityksessä ei myöskään esitetä lisämäärärahaa yhdenvertaisuusvaltuutetulle. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtäviin on kuulunut kesäkuusta alkaen perusoikeuksien toteutumisen seuraaminen EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimukseen perustuvassa seulonnassa ja rajamenettelyssä. Uusi tehtävä lisää valtuutetun työmäärää, mutta tämä ei näy tulevan vuoden talousarviossa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15.10.2026

Tiina Elo vihr